

**Α.Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ**

## **ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΟΝΟ ΜΕ ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΛΥΣΕΙΣ**

**Βιώσιμη λύση σημαίνει αναδόμηση προβληματικών εστιών**

Ανέλυσα στο προηγούμενο άρθρο μου γιατί ο βραχυπρόθεσμος πολυμερισμός των προβληματικών περιοχών ενός γεωπολιτικού πεδίου μεγάλης ενδογενούς συνοχής ευνοεί μεσοπρόθεσμα την απαραίτητη αναδόμηση των κρατικών ολοκληρωμάτων εκεί, ώστε μακροπρόθεσμα να επιτευχθεί η ολοκλήρωση του πεδίου σε έναν ισχυρό δυναμικό πόλο. Η αναδόμηση χρειάζεται γιατί το ουσιαστικό πρόβλημα σήμερα ενός τέτοιου πεδίου, όπως κατ' εξοχήν είναι το ΒαλκανοΜικρασιατικό, συνίσταται ακριβώς στις εθνοκεντρικές (και όχι χωροκεντρικές) δομές κρατικού ολοκληρώματος που υιοθετήθηκαν παρά φύσιν στην περιοχή μας από τα φυγοκεντρούμενα τεμάχια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (ως τελευταίας ενοποιού αρχής του όλου πεδίου) όταν αποκτούσαν αυθύπαρκτη κρατική υπόσταση υπό την επήρεια των Ευρωπαϊκών μοντέλων της εποχής. Τα εθνοκεντρικά Κράτη του ΒαλκανοΜικρασιατικού πεδίου (με την σχετική διαφοροποίηση της πιο χωροκεντρικής Τουρκίας) χρειάζονται την αναδόμηση για να μεταστραφούν προς την οικεία χωροκεντρική θέσμιση της κρατικής εξουσίας. Η μεσοπρόθεσμη προοπτική αναδόμησης ευνοείται αν οι περιοχές ανωμαλίας τώρα πολυμερισθούν βραχυπρόθεσμα. Από την βραχυπρόθεσμη αυτή ανάγκη έχουν την δυνατότητα να εξαιρεθούν Κράτη που αντιλαμβάνονται χωροκεντρικά το ολοκλήρωμά των, και που βασίζουν επομένως την ενότητά τους σε γεωπολιτικές συνοχές και βαθιές πολιτισμικές «κοινές». Η Ελλάδα μπορεί να σωθεί από τις αναστατώσεις των αναδομήσεων και τις συνέπειές τους για την χώρα, όχι βέβαια επιμένοντας στον αναχρονιστικό εθνικισμό κάθε εθνικού κράτους, αλλά καλλιεργώντας τον Ελληνισμό ως πνευματικό μέγεθος ύψιστου πολιτισμού ικανό να συνέχει διαφορετικές εθνοφυλετικές και πολιτιστικές ταυτότητες σε υπεραίρουσες δομές ολοκλήρωσης.

Πώς μπορεί ένα προβληματικό πεδίο Εθνικών Κρατών να μετουσιωθεί βάσει των χωροκεντρικών μοντέλων που του είναι οικεία κατά βάθος, αλλά έχουν αφεθεί να ατροφήσουν και ατονήσουν; Η ουτοπική ιδέα είναι να επιχειρηθεί αυτό με τονισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των Κρατών-Εθνών και με ενίσχυση της (θεσμικής; νομικής;) προστασίας των μειονοτήτων του. Αλλά σε προηγούμενα άρθρα μου έδειξα ότι η έννοια της μειονότητας ακριβώς εκφράζει το πρόβλημα το οποίο υποτίθεται ότι επιχειρεί

να λύσει: ξεπηδά από την ίδια μήτρα εθνοφυλετικής σύστασης της ουσίας του κρατικού ολοκληρώματος. Το «άλλο» εθνοφυλετικά (ή θρησκευτικά ή πολιτιστικά ή όπως άλλως μπορεί να εμφανισθεί υπό μανδύα η εθνοφυλετική διαφορότητα) θεωρείται τότε μια μειονότητα, και δεν μπορεί παρά να είναι μια μειονότητα ακόμη και στην περιοχή πλειονότητάς του, αφού η σύσταση του Κράτους ορίζεται από μια συγκεκριμένη, άλλη, εθνοφυλετική ταυτότητα. Έτσι η ιδέα προστασίας των μειονοτήτων δεν είναι παρά το δόλωμα που το εθνοκεντρικό κράτος χρησιμοποιεί για να εξαλείψει (και όχι για να λύσει) τα προβλήματά του. Δεν είναι λογικό να περιμένει κανείς ότι οι «μειονότητες» θα το καταπίνουν αυτό το δόλωμα εσαεί, ή, ακόμη περισσότερο, ότι οι διεθνείς συσχετισμοί δυνάμεων θα επιτρέπουν για πάντα την αποτελεσματικότητα της χρησιμοποίησής του. Η ύπαρξη και αναγνώριση «μειονοτήτων» είναι δημιούργημα του εθνικού κράτους, όπως και η ύπαρξη και αναγνώριση συστατικών «πλειονοτήτων». Σε ένα Κράτος – Χώρο αντιθέτως, απλούστατα δεν υπάρχουν πλειονότητες και μειονότητες, γιατί οι συστατικές του ταυτότητες αλληλοπεριχωρούνται, και γιατί όλοι οι ταυτοτικοί παράγοντες εντός του συναποτελούν το μέγα μωσαϊκό της συνθέσεώς του, του οποίου μωσαϊκού η ενότητα συνίσταται όχι σε ένα οποιοδήποτε από τα κομμάτια του, αλλά στον χαρακτήρα και το νόημα της συνολικής εικόνας που παρίσταται, δηλαδή στην γεωπολιτική συνοχή της επικράτειάς του και στην πολιτισμική «κοινή» του ανθρώπινου δυναμικού του.

Αν η «προστασία των μειονοτήτων» δεν είναι λύση για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα εθνικό Κράτος σε ένα πολυμορφικό τοπίο, πολύ περισσότερο δεν είναι λύση η εξασφάλιση των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» σε τέτοιες περιπτώσεις. Το μέγα ζητούμενο σε ένα πολυμορφικό σύστημα είναι η αρμονική σύνθεση των διαφόρων συστατικών παραγόντων του ώστε να μεγιστοποιείται η ευστάθεια και αποδοτικότητά του. Το ζητούμενο δεν είναι να ομογενοποιηθεί το σύστημα ώστε να αποκτήσει την ευστάθεια και την αποδοτικότητα του ισοπεδωμένου εδάφους. Ακριβώς εδώ έγκειται η ουσιαστική διαφορά μεταξύ Κράτους-Έθνους και Κράτους-Χώρου. Το πρώτο θεωρεί τους πολίτες του ως «ομογενείς», ότι δεν έχουν ταυτοτικές διαφορές πλην των ατομικών τους ιδιαιτεροτήτων. Αντιθέτως το Κράτος-Χώρος αναγνωρίζει στους πολίτες του διαφορές κάθε λογής ομάδων με ισχυρές ταυτότητες κάθε μια, και αλληλοεπικαλυπτόμενες. Τα «ανθρώπινα δικαιώματα» δεν έχουν λοιπόν (άμεση) σχέση με το θεμελιώδες πρόβλημα που αντιμετωπίζει ένας εγγενώς πολυμορφικός κόσμος – οικουμένη όταν είναι δομημένος εθνοκεντρικά.

Αφού λοιπόν είναι ουτοπική (ή αθέμιτα συμφεροντολόγα) η αντίληψη ότι τα προβλήματα της εθνοκεντρικής δόμησης ενός πολυμορφικού χώρου μπορούν να αντιμετωπισθούν με «προστασίες μειονοτήτων» και εξασφάλιση «ανθρωπίνων δικαιωμάτων», επανέρχομαι στο βασικό ερώτημα: πώς μπορεί να επανεμπεδωθεί στο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο η σωτήρια, οικεία χωροκεντρική αρχή ολοκληρώσεώς του κατά μέρη ή εν όλω;

Υπάρχει, όπως πάντα, και μια ρεαλιστική λύση σε κάθε πραγματικό πρόβλημα, έστω κι αν αυτή συνίσταται σε ένα κόψιμο Γόρδειου Δεσμού. Στην προκειμένη περίπτωση η ρεαλιστική λύση είναι απλή: όπου το εθνοκεντρικό Κράτος δημιουργεί ανωμαλίες στον πολυμορφικό γεωπολιτικό χώρο μας, τότε άφησε την ιδέα της εθνικής συγκρότησης του κρατικού ολοκληρώματος να καταστρέψει την πραγματικότητα του Εθνοκεντρικού συστήματος όπως αυτό υφίσταται. Άφησε δηλαδή με άλλα λόγια την εθνοκεντρική αρχή να αυτοαναιρεθεί

μέσα στον παραλογισμό της «λογικής» της. Αυτό σημαίνει απλώς εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης σε κάθε προβληματική περιοχή. Το πολυμορφικό τότε τοπίο στα σημεία ανωμαλίας του θα αποδομηθεί σε ένα εξαιρετικά πολυμερισμένο σύστημα εθνοκεντρικών οντοτήτων, τόσων και τέτοιων που δεν θα μπορέσουν να κρατηθούν αυτόνομα και αυτοδύναμα στην ύπαρξη. Αυτό θα προκαλέσει την αναδόμηση του αποδομημένου χώρου. Και επειδή η αναδόμηση δεν θα μπορέσει να προχωρήσει βάσει της αρχής του εθνοκεντρισμού, θα οργανωθεί κατά το χωροκεντρικό μοντέλο κρατικού ολοκληρώματος. Και δεν θα μπορέσει να κινηθεί εθνοκεντρικά, πρώτον γιατί το Εθνικό Κράτος είναι αυτό που δημιούργησε το πρόβλημα κατ' αρχήν και κατ' αρχάς. Δεύτερον γιατί με ένα σύστημα αποδυναμωμένων εθνοκεντρικών πόλων θα αφεθεί να λειτουργήσει αποφασιστικότερα η εσωτερική ροπή του πεδίου μας για χωροκεντρική οργάνωση. Τρίτον γιατί η ιστορική εποχή που διερχόμαστε βιώνει την παρακμή του μοντέλου του Εθνικού Κράτους, καθώς και των θεσμίσεων που εκπορεύονται από αυτό, καθώς επίσης και γενικότερα την παρακμή του Ευρωπαϊκού πολιτισμού και της Ευρωπαϊκής φάσης της ιστορίας. Και τέταρτον, ειδικότερα, γιατί η ηγεμονία των Η.Π.Α. ανοίγει νέους ορίζοντες δημιουργικής καταστροφής των άχρηστων, παρωχημένων δομών και αντικατάστασής τους από νέους, δυναμικούς συσχηματισμούς των παραμέτρων της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η απερίσπαστη εφαρμογή της τεχνητής εθνοκεντρικής «λογικής» σε προβληματικές περιοχές ανωμαλίας θα οδηγήσει με αυτόν τον τρόπο στην ανατροπή της, και στην εγκαθίδρυση της πραγματολογικής λογικής του χωροκεντρισμού – εφ' όσον βεβαίως πρόκειται όπως εν προκειμένω για ευρύτερα γεωπολιτικά πεδία πολυμορφικού χαρακτήρα αλλά ηυξημένης αντικειμενικής συνοχής. Γιατί πρέπει να γίνει σαφώς κατανοητή η θέση ότι πολυμορφικό δεν σημαίνει αναγκαστικά διεσπασμένο. Η αρμονική σύνθεση των συνιστωσών ενός πολυμορφικού συστήματος είναι η ισχυρότερη, ευσταθέστερη και αποδοτικότερη συνοχή του. Η φυσική τάξη των διαφορετικών ταυτοτήτων που συναποτελούν ένα πολυμορφικό σύστημα είναι η ενεργώτερη ενότητά του. Αντιθέτως εάν προσπαθήσουμε να σταθεροποιήσουμε ένα πολυμορφικό σύστημα ομογενοποιώντας το, τότε το αποδυναμώνουμε και το αποσταθεροποιούμε, ρίχνουμε τον λειτουργικό τόνο του και το καθιστούμε μόνιμη εστία ανωμαλίας.

Η μόνη πραγματολογική λύση όταν ένα πολυμορφικό σύστημα καταστεί προβληματικό λόγω του εθνοκεντρικού χαρακτήρα της θέσμησης των κρατικών ολοκληρωμάτων του, είναι να αφεθεί να πολυμερισθεί, σε πρώτη φάση και βραχυπρόθεσμα. Έτσι εκτονώνονται οι εντάσεις που η εθνοκεντρική αρχή του Κράτους προκαλεί όταν εφαρμόζεται σε ένα πολυμορφικό πεδίο χωροκεντρικής οργάνωσης του Κράτους. Από τον πολυμερισμό ενός πολυμορφικού αλλά συνεκτικού πεδίου θα προκύψει αυτόματα, με φυσικές διαδικασίες αυτοδιευθέτησης, η αναδόμησή του σύμφωνα με την χωροκεντρική αρχή και τελικά η ολοκλήρωσή του σε ένα ενιαίο δυναμικό πεδίο.

Για παράδειγμα, από την στιγμή που η πρώην Γιουγκοσλαβία αποσυντονίσθηκε υπό την καταλυτική επίδραση της Γερμανίας, θα έπρεπε το πεδίο που εκάλυπτε η συνθετική της ολοκλήρωση να πολυμερισθεί εντονότερα. Αντ' αυτού επιβλήθηκε μια υποδειγματικά τεχνητή «λύση» στο πρόβλημα δημιουργίας νέας σταθερής δομής του χώρου: ανακηρύχθηκαν ανεξάρτητα κράτη οι ομόσπονδες δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η λύση που προκρίθηκε είναι χαρακτηριστική της Ευρωπαϊκής μηχανιστικής «λογικής».

Θεωρείται ότι η τυπικά μικρότερη αλλαγή σε ένα αποσυντονιζόμενο σύστημα είναι η σταθερώτερη. Έτσι η τεχνητή εσωτερική διάρθρωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας γίνεται εξωτερική διάρθρωση των χωρών που προέκυψαν από την διάλυσή της. Η Ευρωπαϊκή λατρεία της συμβατικής τεχνητότητας είναι απίστευτα τερατώδης. Η Ευρώπη δημιουργεί θεωρητικά και πρακτικά τα θεμελιώδη προβλήματα στον χώρο μας.

Εφ' όσον η πρώην Γιουγκοσλαβία διαλύθηκε, και εφ' όσον η προσεχής αιτία της διάλυσής της, η (ιστορική) Ευρώπη, και ιδιαίτερα το Γερμανικό κέντρο της, όχι μόνον δεν ήταν σε θέση να προωθήσει αλλά θεωρητικά και πρακτικά εμπόδιζε, την ανασυγκρότηση του Γιουγκοσλαβικού ολοκληρώματος σε νέα, φυσικότερη και ριζικά χωροκεντρική βάση, τότε ο χώρος της πρώην Γιουγκοσλαβίας έπρεπε να πολυμερισθεί περισσότερο σε έναν ικανό αριθμό οντοτήτων, ανεξαρτήτων ή χαλαρά συνδεδεμένων μεταξύ των. Αυτός ο πολυμερισμός, επειδή θα ήταν αδύνατο να διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα προς μακροπρόθεσμα, από μόνος του θα ωδηγούσε στην φυσικότερη ανασυγκρότηση του πεδίου. Αν η Σερβική ηγεσία είχε συλλάβει ορθά το νόημα των εξελίξεων, και είχε η ίδια συνδράμει στον πολυμερισμό του χώρου, στο πλαίσιο μιας συνολικής συνεννόησης με τους Βόσνιους Μουσουλμάνους και τους Αλβανούς του Κόσσοβο, της Π.Γ.Δ. της Μακεδονίας και της Νότιας Σερβίας, και εν απολύτω συντονισμό προς το παγκόσμιο ηγεμονικό πεδίο, τότε η ιστορία στην περιοχή μας τα τελευταία δέκα χρόνια θα ήταν πολύ διαφορετική, επ' ωφελεία της Σερβίας και του ευρύτερου χώρου μας.

Για να είναι πραγματικά αποτελεσματικός ο πολυμερισμός ενός χώρου που έχει καταστεί προβληματικός υπό την επήρεια της εθνοκεντρικής αρχής κρατικής συγκροτήσεως, πρέπει να συνοδεύεται από κατάλληλες αλλαγές συνόρων, όταν μάλιστα τα προκύπτοντα κράτη ήταν εσωτερικές τεχνητές οντότητες του προηγούμενου συστήματος. Η δογματική και αδιάσκεπτη άρνηση αλλαγής συνόρων, μαρτυρεί έναν φετιχισμό του Status Quo που μόνο από αδυναμία και φόβο μπορεί να προέρχεται.

Ας πάρουμε για πρώτο παράδειγμα το Κόσσοβο. Τα σύνορα της περιοχής Κόσσοβο – Μετόχια θα ήταν καλύτερα να επαναχαραχθούν ελαφρά έτσι ώστε (α) να περιλαμβάνονται στην επικράτεια περιωρισμένα τμήματα της (παρά τα προηγούμενα όρια του Κοσσόβου) Νότιας Σερβίας, ενώ ταυτόχρονα (β) περιοχές του Βόρειου και ΒορειοΑνατολικού Κοσσόβου θα μπορούσαν να επανασυνταχθούν με την Σερβία. Επί πλέον, (γ) χώροι ιδιαίτερης θρησκευτικής και γεωπολιτισμικής σημασίας για την Σερβική Ορθοδοξία εκεί (όπως το Πατριαρχείο του Pec) θα έπρεπε να τύχουν ιδιαίτερης μεταχείρισης κατά τον ένα ή τον άλλο αποδεκτό τρόπο. Μια δυνατότητα θα ήταν να ανακηρυχθούν αυτοί οι θύλακες ελεύθερες περιοχές υπό διεθνή εποπτεία. Μια άλλη δυνατότητα είναι η αυτοδιοίκησή τους κατά το πρότυπο του Αγίου Όρους (και με ισχυρότερη ίσως αυτονομηση): θα μπορούσαν να υπάγονται υπό την δικαιοδοσία του Πατριαρχείου του Βελιγραδίου. Με τέτοιες ρυθμίσεις αποκατάστασης της φυσικής ισορροπίας σύμφωνα με τους πραγματικούς συσχετισμούς ενός πολυμορφικού πεδίου, εκτονώνονται οι πιέσεις και καθίσταται εφικτή η πραγματολογική προσέγγιση (μακριά από εθνικιστικούς συναισθηματισμούς) στο δύσκολο πρόβλημα (δ) του νομικού χαρακτήρα της οντότητας που θα συσταθεί στην υπ' όψιν γεωγραφική περιοχή. Μια καλή λύση σε αυτό το τελευταίο ζήτημα είναι να αφεθεί η περιοχή για ένα ωρισμένο χρονικό διάστημα, φερ' ειπείν 6 ετών, σε κατάσταση de facto ανεξαρτησίας με την ουσιαστική εγγύηση των Η.Π.Α. και υπό την αιγίδα του NATO. Η ψιλή

επικυριαρχία της Σερβίας θα μπορούσε να τηρηθεί για αυτό το διάστημα, που θα έδινε σιωπηρά το περιθώριο υλοποίησης στην πιθανότητα αποκατάστασης σχέσεων εμπιστοσύνης και στενής συνεργασίας μεταξύ Σέρβων και Αλβανών. Μετά το πέρας του ωρισμένου χρόνου αναμονής, η εκπεφρασμένη βούληση των κατοίκων του Κοσσόβου (με δημοψήφισμα) θα καθόριζε τον νομικό χαρακτήρα της οντότητας. Οι εξελίξεις εν συνεχεία θα ακολουθούσαν την φυσική οδό.

Το πακέτο αυτό δεν είναι ασφαλώς μονόδρομος, αλλά είναι ενδεικτικό του σωστού τρόπου αντιμετώπισης των δυσεπίλυτων προβλημάτων στον χώρο μας. Και σωστός τρόπος είναι ο ρεαλιστικός, αυτός που έχει πραγματικές προοπτικές βιώσιμης επιτυχίας. Ο χρυσός κανών είναι να επιδιώκεται μια θεσμική δόμηση που να απηχεί τις πραγματικές συνθήκες και συσχετισμούς του πολυμορφικού πεδίου – και όχι να επιχειρείται η συμμόρφωση της πολυμορφικής πραγματικότητας σε ξένα μοντέλα που την αγνοούν ή και την αντιστρατεύονται.

Και εδώ έγκειται η καθ' όλα αρνητική σημασία της Ευρωπαϊκής ανάμειξης στον χώρο μας. Η ιστορική Ευρώπη, όπως εκφράζεται σήμερα από το Διευθυντήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Τελευταίο παράδειγμα της αποσταθεροποιητικής δράσης της Ευρώπης είναι η Τουρκία, που μάλλον όμως εκεί το Κρατικό ολοκλήρωμα θα βρει την δύναμη να αντισταθεί. Εάν το επιτύχει, η αποσταθεροποιητική δράση θα αντιστραφεί. Περισσότερα για αυτό το ζωτικό θέμα σε άλλο άρθρο μου.

Κλασσικό παράδειγμα εισαγόμενης από την Ευρώπη αστάθειας είναι και ο Ευρωπαϊκός Χειρισμός στο πρόβλημα της Π.Γ.Δ. της Μακεδονίας. Η οντότητα αυτή, όπως υφίσταται, είναι μια μόνιμη εστία αστάθειας για την περιοχή. Το Ευρωπαϊκό Διευθυντήριο, συνεπικουρούμενο από τις Ευρωπαϊστικές ηγεσίες μερικών χωρών της περιοχής, επιχειρεί να διατηρήσει αυτήν την εστία ανωμαλίας. Δεν θα επιτύχει όμως στην ανακοπή των διαδικασιών χωροκεντρικής ανασυγκρότησης του ΒαλκανοΜικρασιατικού πεδίου. Γιατί η Ιστορία κινείται πια αποφασιστικά στους δρόμους της ελεύθερης αυτοπραγμάτωσης και της φυσικής τάξης. Οι τεχνητότητες καταγγέλλονται και ας είναι πολιές από τον χρόνο.

**[Δημοσιεύθηκε στον "ΕΘΝΙΚΟ ΚΗΡΥΚΑ"]**